

КЛАСИЦИ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Лајмен Френк Бом

Чудесни
Чаробњак од Оза



Превод Бранислава Г. Ромчевића

Наслов оригинала: *The Wonderful Wizard of Oz*, by
Luman Frank Baum.

Наслов превода: *Чудесни Чаробњак од Оза*, од Лајмена
Френка Бома.

Аутор превода: Бранислав Г. Ромчевић.

Друго издање (интернетско). Број примерака: отворен
интернетски тираж.

Уредник, издавач и штампар: Бранислав Г. Ромчевић,
Новоградска 14, Београд.

Место и година штампања: Београд, 2017.

© **2008. Бранислав Г. Ромчевић.** Сва права
придржава Бранислав Г. Ромчевић. Ниједан део ове
публикације не сме се репродуковати, држати у систему за
похрањивање, или се преносити и умножавати у било ком
облику или било којим путем – електронски, механички,
фотокопирањем, снимањем звука или слике, или на било
који други начин, нити икако комерцијално користити –
без претходне писмене сагласности Бранислава Г.
Ромчевића.

**Ова електронска књига је у формату ПДФ, са
забраном копирања и штампања.**

Садржај

О писцу и књизи

4

Чудесни Чаробњак од Оза

7

О ПИСЦУ И КЊИЗИ

Лајмен Френк Бом (1856–1919), амерички писац, новински уредник, глумац, сценарист и филмски продуцент, рођен је у Читенангу, у савезној држави Њујорк, у породици немачко–шкотско–ирског порекла. Његов отац, бачвар који се обогатио на нафтним пољима Пенсилваније, омогућио му је срећно детињство (упркос двогодишњем недовршеном школовању у војној академији, од дванаесте до четрнаесте године). Рано је почео писати, оженио се у двадесет шестој години и потом добио четири сина. У међувремену се бавио, успешно или неуспешно, разним занимањима – писањем, уредништвом, штампарством, чиновничењем, трговином, компоновањем, позоришном продукцијом. Од 1897. почиње да интензивно пише, углавном књиге за децу, да би 1900, заједно с познатим илустратором В. В. Денслоом, објавио своје најчувеније дело, *Чудесног чаробњака од Оза*. Велик успех те књиге очито је усмерио Бома да напише још тринаест романа с темама из Земље Оза. После овога, сели се у Калифорнију, где наставља с

писањем и, паралелно, покушава, и каткад успева, да своја дела стави на позорницу или филмски екран. Његов укупан опус је повелик – укупно 55 романа, 82 кратке приче, пар стотина песама, и низ сценарија и других писаних радова.

Бом се залагао за женска права, укључујући право гласа. Године 1897. он и његова супруга постају теозофисти, одступивши тако од ортодоксних хришћанских учења ради овог, религиозно–моралистичког.

Књижевна критика је од почетка, а поготово од средине двадесетог века, често била склона да у Бомовом делу види политичку конотацију у односу на савремена збивања, па су његове књиге каткад анализиране и као политичке алегорије. Међутим, сам Бом је тврдио да су његове приче писане да угоде деци и да донесу приход његовој породици.

Чудесни чаробњак од Оза је роман за децу, у ком цурицу Доротку циклон односи, заједно с кућом и њеним псићом Тотоом, у чаробну Земљу Оза, у којој влада моћни чаробњак Оз. Кућа је при слетању убила Злу Вештицу од Истока, чије чаробне ципелице Доротка, на савет присутне Добре Вештице од Севера, навлачи себи на ноге, а затим полази да нађе чаробњака Оза у Смарагдном Граду, да би измолила да је он чаролијом врати кући. Успут среће нове

пријатеље: Страшилка, човека од сламе, који жуди да добије мозак; Лименог Дрвосечу, човека од лима, који чезне за срцем које нема; и Кукавичког Лава, који би желео да постане храбар. После многих перипетија, испоставља се да Оз и није чаробњак, али ипак успева да свима, сем Доротки, испуни жеље. Он нестаје у балону којим је и Доротку хтео да повезе преко пустиње кући, а она је упућена да потражи савет Добре Вештице Лепшане, и на крају се враћа кући уз помоћ чаробних ципелица.

Овај дечји роман једна је од књига које су у свету највише превођене, прерађиване, прилагођаване за музичке и позоришне изведбе и филм. Бомов јединствено једноставан стил чини је безвременом.

Бранислав Г. Ромчевић

ЧУДЕСНИ ЧАРОБЊАК ОД ОЗА

Глава 1. ЦИКЛОН. Доротка је живела сред великих канзаских прерија, са течом Хенријем, који беше фармер, и тетком Емом, која беше фармерова жена. Кућа им беше мала, јер се дрво за њезину градњу морало колима преносити много миља. Било је четири зида, под и кров, што је чинило једну собу; а та соба имала је шпорет рђаста изгледа, креденац за посуђе, сто, три–четири столице и кревете. Теча Хенри и тетка Ема имали су велик кревет у једном углу, а Доротка мали кревет у другом углу. Уопште не беше тавана, а ни подрума – осим једне мале рупе ископане у земљи, зване циклонским подрумом, куд је породица могла сићи у случају да се дигне један од тих великих вихора, моћних довољно да смрве сваку кућу на свом путу. У њу се стизало кроз мала заклопна врата у средини пода, од којих су лестве водиле у малу, мрачну рупу.

Кад би Доротка стојала у довратку и гледала околу, не би могла ништа видети до велику, сиву прерију на све стране. Ни дрво ни кућа нису прекидали широко стерање равне земље, која домашаше до ивице неба у свим

правцима. Сунце је спекло узорану земљу у сиву масу, с малим пукотинама у њој. Чак ни трава не беше зелена, јер је сунце прљило вршке дугих влати док не беху оне исте сиве боје што се могла свугде видети. Некад кућа беше обојена, но је сунце изгорело боју а киша је спрала, па је сада кућа била суморна и сива ко и све остало.

Кад је тетка Ема дошла ту да живи, беше млада, лепа жена. Сунце и ветар су и њу изменили. Извукли су сјај из њених очију и оставили их трезвено сивим; извукли су црвенило из њених образа и усана, па и они беху сиви. Беше мршава и испијена, и сада се никад није смешила. Кад јој Доротка, која беше сироче, дође први пут, тетка Ема беше тако запањена смехом дететовим да би викнула и притиснула срце шаком кад год би Дороткин весели глас доспео до њених ушију; и још је увек гледала девојчицу у чуду што може наћи ишта чему да се смеје.

Теча Хенри никад се није смејао. Радио је напорно од јутра до вечери и није знао шта је то радост. И он беше сив, од браде до грубих цокула, а изгледаше озбиљно и свечано, и ретко би говорио.

Тото беше онај који је Доротку засмејавао и спасавао је од тог да и она не постане сива као њено окружење. Тото не беше сив; он беше црн псић, дуге, свиласте длаке и црних очица, које весело светлуцаху на обе стране његовог

маленог носа. Тото се играо по васцели дан, а Доротка се играла са њим и нежно га волела.

Данас се, међутим, нису играли. Теча Хенри је седео на прагу и гледао забринуто у небо, које беше чак сивље него обично. Доротка је стојала у вратима с Тотоом у наручју и такође гледала у небо. Тетка Ема је прала суђе.

Далеко од севера чули су дубоко завијање ветра, а теча Хенри и Доротка видеше где се висока трава свија у валима пред олујом што долази. Сад се у ваздуху зачу оштро звиждање са југа, а кад они очи окренуше тамо, видеше бибање траве како стиже и из тога правца.

Теча Хенри одједном устаде. „Стиже циклон, Ема,“ викну својој жени. „Идем да се постарам за стоку.“ Онда отрча ка шупама, где су се држале краве и коњи.

Тетка Ема остави свој посао и дође до врата. Један поглед је обавести о блиској опасности. „Брзо, Доротко!“ повика. „Трчи у подрум!“

Тото искочи из наручја Дороткиног и сакри се под кревет, а девојчица крете да га узме. Тетка Ема, гадно уплашена, широм отвори заклопна врата у поду и спусти се лествама у малу, црну рупу. Доротка најзад ухвати Тотоа и крете за тетком. Кад беше на по пута преко собе, зачу се јак звиждук ветра, а кућа се тако силовито затресе да она изгуби тло под ногама и ненадно седе на под.

Онда се деси једна необична ствар. Кућа се обрну два— трипут и полако се диже кроз ваздух. Доротка осети као да се успиње у балону.

Северни и јужни ветар среташе се где кућа стајаше и учинише је самим средиштем циклона. Сред циклона ваздух је углавном миран, но велики притисак ветра на све стране куће дизаше је све више, док она не беше у самом врху циклона; и ту и остаде, и беше ношена миљама, онако лако како бисте перо носили.

Беше врло мрачно, а ветар завијаше око ње ужасно, али Доротка нађе да се вози сасвим лако. После првих неколико обртаја, и још једном, кад се кућа гадно нагнула, осећала се као да се благо љуља, као беба у колевци.

Тотоу се то није свидело. Трчао је по соби, сад овамо, сад онамо, гласно лајући; а Доротка је доста мирно седела на поду и чекала да види шта ће се десити.

Једном се Тото нађе преблизу отвореним заклопним вратима, те упаде унутра; а девојчица спрва помисли да га је изгубила. Но убрзо виде једно од његових ушеса како вири кроз рупу, јер га је јак притисак ваздуха држао тако да не може пасти. Она отпуза до рупе, ухвати Тотоа за уво и извуче га назад у собу, па затвори потом врата, тако да више није могло доћи до незгода.

Сат за сатом пролазаше, а Доротка полако превлада свој страх; но се осећала врло усамљеном, а ветар је тако завијао свуда око ње да је скоро оглувела. Спрва се питала да ли ће се смрскати у парчиће кад кућа буде пала; но, како сати пролажаху а ништа се страшно не дешаваше, она престаде бринути и реши да мирно сачека и види шта ће будућност донети. Најзад, преко зањиханог пода отпуза до свог кревета и леже на њ; а Тото за њом и леже крај ње. Упркос њихању куће и завијању ветра, Доротка ускоро затвори очи и чврсто заспа.

Глава 2. ВЕЋАЊЕ СА ЖВАКАВЦИМА. Пробуди је тресак, тако ненадан и жесток да је Доротка, да не лежаше на меком кревету, могла бити повређена. Овако, ударац учини да остане без даха и да се запита шта се догодило; а Тото јој стави на лице свој хладни носић и жалосно зацвиле. Доротка седе и примети да се кућа не миче; и да није мрачно, јер сјајна светлост сунчана улази кроз прозор, плавећи собицу. Она скочи с кревета, па, с Тотоом за петама, отрча и отвори врата.

Девојчица испусти крик изненађења и погледа око себе, док су јој очи бивале све веће због чудесних приказа које угледа. Циклон је кућу спустио врло нежно – колико то циклон може – усред краја чаробне лепоте. Свуд окол

беху љупке површине с тратином, с величајним дрвећем што носаше богате и сочне плодове. Гомиле красног цвећа беху на све стране, а птице ретког и сјајног перја певаху и лепршаху у дрвећу и жбуњу. Мало даље, беше поточић, који је хитао и искрио измеђ зелених обала, и мрморио гласом врло пријатним девојчици која је тако дуго живела на сувим, сивим преријама.

Док стојаше жудно гледајући те чудне и дивне призоре, она спази како јој прилази група најчуднијих особа што их икад виде. Не беху велике ко одрасли људи, на које одувек беше навикла; но не беху ни врло мале. У ствари, чинило се да су високе ко Доротка, која беше добро израсла девојчица за своје године, мада ове беху, што се тиче изгледа, много година старије.

Три беху мушкарци, а једна жена, а све беху чудно одевене. Носиле су округле шешире, који се дизаху ка шиљку на стопу изнад њиних глава, са звончићима око обода, који су милозвучно звецкали кад би се оне кретале. Шешири мушкараца беху плави; шешир женицин беше бео, а она је носила белу хаљину, која јој је у наборима падала с рамена. По њој беху испрскане звездице, које су сјајиле на сунцу као дијаманти. Мушкарци беху обучени у плаво, исте нијансе ко њихови шешири, а носили су добро улаштене чизме с дубоким посувратком плаве боје на врху.

Мушкарци су, помисли Доротка, стари колико теча Хенри, јер су двојица од њих имала браде. А женица, без сумње, беше много старија. Лице јој беше покривено борама, коса јој беше скоро бела, а она ходаше доста круто.

Кад се ови људи прикучише кући, где је Доротка стојала у довратку, они застадоше, па шаптаху међ собом, као да се плаше да приђу ближе. Но, старичица дође до Доротке, ниско се поклони и рече умилним гласом: „Добродошла, врло племенита чаробнице, у Земљу Жвакаваца. Врло смо ти захвални што уби Злу Вештицу од Истока, и што ослободи наш народ из ропства.“

Доротка је слушала овај говор у чуду. Шта та женица уопште жели рећи кад њу зове чаробницом, и кад каже да је убила Злу Вештицу од Истока? Доротка беше безазлена, нешкодљива девојчица, коју циклон однесе много миља од домаје; а никад ништа није убила у целом свом животу.

Међутим, женица је очигледно чекала на њу да одговори. Стог Доротка рече, оклевајући: „Врло сте љубазни, али мора бити да је нека грешка. Ја ништа и никог нисам убила.“

„Твоја кућа јесте, у сваком случају,“ одговори старичица смејући се, „а то је иста ствар.“ „Погле!“ настави она, показавши на угао куће. „Ено њених двеју ногу, јоште вире испод дрвеног трупца.“

Доротка погледа, па мало крикну од страха. Ту су, збиља, баш под углом од велике греде на којој кућа почиваше, вириле две ноге, обуване у сребрене ципелице шиљатих врхова.

„О, боже! О, боже!“ завапи Доротка, склапајући руке у очајању. „Мора бити да је кућа пала на њу. Шта да радимо?“

„Ништа се ту урадити не може,“ рече женица мирно.

„А ко је она?“ запита Доротка.

„Она беше Зла Вештица од Истока, ко што рекох,“ одговори женица. „Држала је све Жвакавце у ропству много година, терајући их да за њу даноноћно диринче. Сад су они сви слободни и теби су захвални за ту услугу.“

„Шта су то Жвакавци?“ распитиваше се Доротка.

„Они су народ што живи у овој Земљи Истока, где је Зла Вештица владала.“

„Јеси ли ти Жвакавица?“ упита Доротка.

„Не, али сам им ја пријатељица, мада живим у Земљи Севера. Кад видеше да је Вештица од Истока мртва, Жвакавци ми послаше брзог теклића, па ја одмах дођох. Ја сам Вештица од Севера.“

„О, господе!“ викну Доротка. „Јеси ли ти права вештица?“

„Да, јесам,“ одговори женица. „Но, сам ја добра вештица, и народ ме воли. Нисам моћна ко што беше Зла Вештица што је овде владала, иначе бих сама народ ослободила.“

„А ја сам мислила да су све вештице зле,“ рече девојчица, која беше напо препаднута тиме што је суочена с правом вештицом.

„О, не, то је велика заблуда. Било је свега четири вештице у Земљи Оза, а две од њих, оне које живе на Северу и Југу, јесу добре вештице. Знам да је то истинито јер сам лично једна од њих и не могу погрешити. Оне што пребиваху на Истоку и Западу беху, збиља, зле вештице; но сад, кад си ти једну од њих убила, има само једна зла вештица у целој Земљи Оза – она што живи на Западу.“

„Али,“ рече Доротка пошто начас размисли, „тетка Ема ми је рекла да су све вештице помрле – пре много година.“

„Ко је тетка Ема?“ запита старичица.

„Она је моја тетка, која живи у Канзасу, одакле сам ја дошла.“

Чинило се да Вештица од Севера мало размишља, сагнуте главе и очију окренутих земљи. Онда диже поглед и рече: „Не знам где је Канзас, јер никад пре не чух да се та земља помиње. Ал’ реци ми, је ли то земља цивилизована?“

„О, да,“ одговори Доротка.

„Онда то све објашњава. У земљама цивилизованим верујем да нема ни вештица, нити чаробњака, нити чаробница, нити магова. Али, знаш, Земља Оза никад није цивилизована, јер смо ми одсечени од остатка света. Стога јоште међ собом имамо вештице и чаробњаке.“

„Шта су то чаробњаци?“ запита Доротка.

„Сам Оз је Велики Чаробњак,“ одговори Вештица, снизивши глас до шапата. „Он је моћнији него сви ми други скупа. Живи у Смарагдном Граду.“

Доротка хтеда да постави још једно питање, но баш тад Жвакавци, који су ту ћутке стојали, повикаше и показаше на угао куће где је Зла Вештица лежала.

„Шта је?“ упита старичица и погледа, па се поче смејати. Ноге мртве вештице сасма су нестале и ништа није преостало осим сребрених ципелица.

„Била је тако стара,“ објасни Вештица од Севера, „да се брзо исушила на сунцу. То јој је крај. А Сребрене Ципелице су твоје, па ћеш их моћи носити.“ Она се саже и дохвати ципелице, па их, пошто с њих стресе прашину, пружи Доротки.

„Вештица од Севера била је поносна на ове Сребрене Ципелице,“ рече један од Жвакаваца, „а постоји нека чаролија у вези са њима; али каква, никад нисмо сазнали.“

Доротка однесе ципелице у кућу и стави их на сто. Она опет изађе до Жвакаваца и рече: „Желим да се вратим својој тетки и течи, јер сам сигурна да ће бринути због мене. Можете ли ми помоћи да пронађем пут?“

Жвакавци и Вештица прво се згледаше међусобно, па онда погледаше Доротку, а затим одмахнуше главама.

„На истоку, недалеко одавде,“ рече један, „има велика пустиња, а нико је жив не би прећи могао.“

„Исто је на југу,“ рече други, „јер сам био тамо и видео је. Југ је земља Торбаша.“

„Чуо сам,“ рече трећи човек, „да је исто на западу. А том земљом, где живе Жмигавци, влада Зла Вештица од Запада, која би те учинила својом робинђом кад би наишла на њу.“

„Север је моја домаја,“ рече стара госпођа, „а на њеној ивици је иста велика пустиња која окружује ову Земљу Оза. Бојим се, мила моја, да ћеш морати живети с нама.“

Доротка на то поче јецати, јер се осетила усамљеном међ свим овим туђим људима. Чинило се да њене сузе жалосте добродушне Жвакавце, јер одмах повадише марамице и такође почеше плакати. Што се тиче старичице, она скиде своју капу и постави је врхом на крај свога носа, док је бројала „Један, два, три“ свечаним гласом. Одмах се капа претвори у таблицу, на којој беше исписано великим,

белим словима од креде: „НЕКА ДОРОТКА ИДЕ У СМАРАГДНИ ГРАД.“

Старичица скиде таблицу с носа, па, пошто прочита речи на њој, запита: „Је ли твоје име Доротка, мила моја?“

„Јесте,“ одговори девојчица, дижући поглед и бришући сузе.

„Онда мораш ићи у Смарагдни Град. Можда ће ти Оз помоћи.“

„Где је тај град?“ упита Доротка.

„Он је тачно у средишту земље, а њим влада Оз, Велики Чаробњак о ком сам ти причала.“

„Је л' он добар човек?“ распитиваше се девојчица забринуто.

„Добар је Чаробњак. Да ли је човек или није, не могу ти рећи, јер га никад не видех.“

„Како могу стићи тамо?“ упита Доротка.

„Мораш ходати. Дугачак је то пут, кроз земљу која је каткада пријатна, а каткада мрачна и грозна. Међутим, ја ћу употребити све вештине чарања за које знам да те заштитим.“

„Зар нећеш ићи са мном?“ мољаше девојчица, која је почела на старичицу гледати као на свог јединог пријатеља.

„Не, то не могу учинити,“ одговори ова, „али ћу ти дати пољубац, а нико се неће усудити да повреди особу коју је пољубила Вештица од Севера.“

Она приђе Доротки и нежно је пољуби у чело. Где јој усне такоше девојчицу, оставише округао, сјајан знак, како Доротка то утврди ускоро.

„Пут за Смарагдни Град поплочан је жутом циглом,“ рече Вештица, „па не можеш да га промашиш. Када стигнеш Озу, не бој га се, но му кажи своју причу и замоли га да ти помогне. Збогом, мила моја.“

Тројица Жвакаваца ниско јој се поклонеше и пожелеше јој пријатан пут, после чега одоше кроз дрвеће. Вештица пријатељски климну главом Доротки, трипут се обрте на својој левој пети и одмах нестаде, на велико изненађење малог Тотоа, који за њом залаја прилично гласно кад она ишчезе, јер се плашио и да зарежи док је ту стојала.

Међутим, Доротка је, знајући да је она вештица, од ње очекивала да нестане баш на такав начин и не беше ни најмање изненађена.